

Нюр

2019

Ёлмезланы Муссаны жашы Мурадин малкъар поэтди, драматург, жазыучу, кёчюрмечи. Ол 1944 жыл малкъар халкъ жалгъан дау бла Къазахстаннга сюрюлюп, зорлукъ къан къайнатхан 1949 жыл Эрназар деген элчикде туугъанды. 1958 жыл а, Ата журтуна къайтып, Экинчи Чегемде орта школну бошагъандан сора, Москвада М. Горький атлы адабият институтну тауусханды.

СУРАТДА: Ёлмезланы Мурадин Лашкутаны окъуучулары бла тубешиуде

6+

ISSN 0207 - 6543

ТАУЛУ ЖАШЧЫКЪНЫ ЖЫРЧЫГЪЫ

Таулчукъма, эйра, мен
Бек жигит жашчыкъма.
Уллугъа хурмет этген
Бир женгил къушчукъма!

Мен таулу жашчыкъма, хау.
Къоркъмайма жукъдан да!
Журтумда азат жашау
Дайым зауукъданды!

Мен таулу жашчыкъма, тау
Тарында жашайма.
Этмесин киши да дау:
Мен нартха ушайма!

Мен – батыр! Аны ючюн
Тау тарда жашайма,
Эт, айран, сохта, хычин,
Жалбауур ашайма!

Таулчукъма мен, окъуп
Кёп билим аллыкъма.
Мен артха турмам къоркъуп
Космонавт боллукъма!

ЁЛМЕЗЛАНЫ МУРАДИНГЕ – 70 ЖЫЛ

«Vivra» (Блеен Исамбард бла), Париж, 2017 ж., Апон, корей, немис, тюрк, орус, фарс, тамил, татар, ёзге поэзияладан да кёп назму кёчюргенди. 2002 жыл а Омар Хайямны рубаилери энчи китап болуп чыкыгандыла.

Мурадин 1989 жыл сабий адабиятдан КЪМАССР-ни Госкомиздатыны, 2000 жыл а Къабарты-Малкъар республиканы Къырал саугъаларына тийишли болганды. Ол, назму, къара сёз бла жазылган китапладан

Муррадин Минги тау тийресинде тау туризм бла байламлы тюрлю-тюрлю ишледе уруна келгенди. 1986 жылдан бери уа ол «Минги-Тау» журналны жауаплы секретарыды.

Бююнлюкде Ёлмезланы Муррадин малкъар, орус, француз тилледе 20 китапны авторуду. Аланы бешиси сабий-легеди: «Жугъутур ызла», 1977 ж., «Кюн – къол аязы тангымы», 1983 ж., «Акъ киштикчик», 1984 ж., «Эрирей» (орусча), 1986 ж., «Билляча», 1989 ж., «Жашырын тала», 1991ж., «Черепаха и дождик», (орусча, малкъарча да) 1993 ж., «Гыллыу, гыллыу гыллыуча», 1997 ж., «Акъ жугъутур», 1999 ж., «Гошях бийче», 2003 ж., «Бош, бош, бош алай», 2005 ж., «Le sang et la cendre», Париж, 2008 ж., «Юзмез сагъат», 2009 ж., «Къарачай-малкъар ойберле», 2010 ж., «Зеркало к зеркалу» (орусча) Таганрог, 2012 ж., «Элберле китабы», 2014 ж., «Камни и птицы» (орусча) 2014 ж., «Учхан айрыкамны хангошасы» (роман), 2015 ж.,

сора да, 11 пьеса жазганды. Алагъа кёре, «Гошях бийче», «Тахир бла Зухра», «Шошлукъну чюйреси» деген спектакльле малкъар, къалмукъ, къабарты Къырал драма театрлада салыннгандыла. Бусагъатда ингуш театр Муррадинни «Аркъан» деген драмасына кёре спектакль хазырлай турады. 2002 жыл Шимал Кавказны миллет театрларыны Экинчи фестивалында «Тахир бла Зухра» эм иги пьесагъа саналганды. Ёлмез улу 2012 жыл «Сёз бла Ата Журтха кертчилик» деген А. Дельвиг атлы Битеуроссей адабият саугъаны финалисти, 2014 жыл а Eurogramны – (Европа, Орта Азия, Аралыкъ тенгиз тийреси тиллени мурдорунда ишлеген театр кёчюрме мехкемеси) – лауреаты болганды.

СССР-ни (бусагъатда Россейни) жазыучула биригиуюню санындады. Нальчикде жашайды.

СУРАТДА: КЪМР-ни биринчи президенти В.Коков Ёлмезланы Муррадинге къырал саугъаны берген кезиуде.

Мурадинни поэзиясыны кёгю эртте кюкюрегенди:

*Андан бери ненча жай
жангыртханды жерими...
Жылы жауун, энтта жау –
жыры сабийлигими...*

Поэтни быллай ариу назму суураларын азбар этип, кёлден айта, тил тюплеринде айландыргъан къартах, жашха, сабийге да дурус эди деп, мени кёлюме да андан келеди алай... Болсада ол акъыл бизни бек фахмулу поэтлерибизден бири Ёлмезланы Мурадиннге махтау, жыр, къасыда жазгъанлыгъым туююлдю мени. Ол – поэтни китапларын окъуй келип, аны хунерине къууаннган фикиримди...

Да тау элдеде таулу жашчыкъла бла къызчыкъла, поэтни сабий назмуларын кёлден айтып, эрттеден къууанч этедиле, арбазлада агъырыкълагъа къонуп, жаз эрттенликде – чууакъ кёкге, жашил жерге, чырпылагъа, тюртю, муркку, юлкюлеге, чапыракъ ие тургъан дугъум, тукъузю терекчиклеге тие келген кюннге айланып жырлагъан къарылгъашчыкъла кибик!

*Нал, нал, нал тапдым,
Наныкъ къапдым – бал къапдым.
Налны атдым туманнга –
Назму айтды ол манга!..*

Къайдан келеди поэтге быллай ариу илхам?..

БАБАЛАНЫ Ибрахим

Мурадин Малкъар поэзиягъа юсюбашы жылтырай, тюпден башха жангы кийимчиклери бла, керти да ханны жашчыгъы кибик киргенди. Юсюнде – миллет кийими, башында – миллет сагъышы. Малкъар поэзияда «ханны жашчыгъы» айланады:

Чапдым-чапдым, мен кёп чапдым,
Хар кёлчюкде мен кюн тапдым! –

Мурадинни тап-таза къыралы – сабийледиле. Ала анга кеслери бир халкъдыла, – ёз дуниялары, ёз сагъышлары болгъан. Мурадинни бек сыйлы журту да андады – сабийликде, сабийледе. Ол ала бла жарсый-къууана, ойнай-кюле жашайды.

Акъылманмыды, сабийми: «Салам, эрттенлик!» – деп, эшекге минип баргъан жашчыкъны жырчыгъы бла дуния поэзиягъа кирип кетген Къайсын! Ол жашчыкъ, баям, Къайсын кеси эди. Огъесе ол жырчыкъмы эди Къайсын?

Неда Мурадин, бир уллу киши:
Чаначыгъым, чаначыгъым –
Ойнакълаучу таначыгъым!
Тёшден бир къызыу энесе,
Ёрге уа – нек эринесе?!

Эй, бу поэзия деген затынг жырчыкъмыды, эшекге минип баргъан, къолунг бла туталмагъан, огъесе хауача бир затмыды, къарамынг илинмеген?! Сабийчикмиди, арбазда ойнай тургъан, огъесе акъылманмы, намазгъа уюгъан?..

Бу дуниядан мен ангылагъан: уллу назмучу сабийлей турса, акъылман бола кёреме!

Бармыды Малкъар поэзияда Мурадинден уллу сабий поэт?.. Жюрегинде андан уллу сабийлиги болгъан?..

БЕГИЯЛАНЫ Абдуллах

АРИУ ЖЫРЛАТЪАН ХОРАЗЧЫҚЪ

– Кукурий-ку-куук! Кукурий-ку-куук! – деп кычырганды, чалман кызыккыгъа кьонуп, ёхтем хоразчыкы. – Менден ариу жырлагъан бармыды?!

– Мен! – дегенди баппуш, – бакъ, бакъ, бакъ!

– Мен! – дегенди кыаз, – гак-гак-гак!

– Мен! – дегенди гура, – гур-гуру-гур-гур!

– Мен! – дегенди тауукы, – кыа, кыа, кыа!

– Мен! – дегенди жюжек, – чуу, чуу, чуу!

– Мен! – дегенди ит, – хап, хап, хап!

– Мен! – дегенди кючюк, – гау, гау, гау!

– Мен! – дегенди киштик, – мияу, мияу, мур, мур!

– Мен! – дегенди эшек, – ий-я, ий-я, ий-я!

– Мен! – дегенди ийнек, – уммо, уммо, уммо!

– Мен! – дегенди ат, – и-хо-хо-хо! И-хо-хо-хо!

– Мен! – дегенди чыпчыкы, – чуийт, чюу-чюу! Чуийт, чюу, чюу!

– Мен! – дегенди кыаргъа, – кыакы, кыакы, кыакы!

– Мен! – дегенди чибин, – зызз, зызз, зызз!

– Мен! – дегенди макыа, – гыур, гыур, гыур!

– Мен! – дегенди жууулдар, – жур-жур-жыр! Жур-жур-жыр!

– Мен! – дегенди чыккыынжик, – чыккыырый-мыккыырый, чырр, чыккыырр!

– Кукурий-ку-куук! Кукурий-ку-куук! – деп, кыанат кыагъа, чалман кызыккыдан кычырганды биягкы хоразчыкы, – угъай, менден ариу жырлагъан жоккыду!

БАЛЫКЪ БАШЫҢДА

«Къанаты сыннган агъач атчыкъ» деген повестьден юзюк

Кёк кёз къаматырча чууакъ эди.

Бийсо, къой сюрюуню гелеу сыртха жайды да, кийиз къалпагъын тешип, жылыннган ташха таянды. Элбрусну къанга бузлары, жай кюнде жылтырай, тийрени бютюнда жарыкъ этедиле.

– Хусей, былай къатыма келчи, – деп сёлешди Бийсо Жолбарс бла ойнай тургъан туудугъуна.

Жолбарс басхан парийди, бир мазаллы, бир уллубаш ит.

Хусей чабып келди да, аппасыны къатына олтурду.

– Кёремисе ол чучхурну? – деп сорду Бийсо.

– Хау, аппа.

– Атын а билемисе?

– Угъай.

– Аны аты Кёкюрекди.

– Кёкюрег' а нек? – деп сорду Хусей.

– Кёрмеймисе да адам кёкюрекге ушап тургъанын?

– Тёбен чучхурну аты уа неди, аппа?

– Солтан.

– Солтан деб' а нек атагъандыла? Солтан адам ат ушайды да.

– Ким билсин. Алай тюрк солтандан бир зат а барды анда, алай залимди, ёхтемди ол. – Сора, бир кесек тынгылап: – Туугъан жерини хар ташын, хар шауданын окъуна билирге хар таулугъа борчду, жашым, сен аны унутма. Ма ол къайнап чыкъгъан гара сууну аты Жылы сууду. Кёремисе тылпыу эте тургъанын? Бу гара суугъа адамла Къарачайдан, Малкъардан да бош келгенми сунаса? Аны дарманлыгъы барды, жашым.

Элбрусну башы боран эте тургъанын эслеп, Бийсо:

– Эй, тюгаякъ шуёхум, кюн бузулургъа тебирегенди, сюрюуге сакъ болайыкъ! – деп, Жолбарсны тюкю башын тозурадды.

Алайлай кёк кюкюредиди да, Хусей жан-жанына сагъайып къарады.

– Аппа, кёкде бир булут да жокъ, сора кёк къалай кюкюредиди?! – деп, сейирге къалып сорду.

– Жашым, кёк кюкюремегенди, Элбрусдан къар юзюлгенди.

– Элбрусда юзюлген къарны тауушу бери уа къалай жетди?

– Жетмей а, жашым. Тауда таууш бек узакъгъа эшитиледи. Баям, хауа тазаданды. Жел да андан урады, сеземисе?

Бийсо, акъ кийиз къалпагъын башына къаплап, хыжы таягъына таяна, жеринден турду.

КЪОЙ САГЪАТ

Терк окъуна Элбрусну туман басды. Андан ургъан сууукъ аяз туманны, толанлатып, знишге сюрдю. Къарап-къарагъынчы, тийрени къалын кирши туман басды.

Жолбарс къой сюрююню бирге жыйып, тегерегине сагъайды: бёрю чабаргъа боллукъду.

– Сюрююню ыстауатха жыяйыкъ, – деди Хусей.

– Алыкъа, жашым, эрттеди, – деди Бийсо. – Заманындан алгъа сюрююню ыстауатха жыяргъа жарамайды. Ол айыпха саналады.

– Эртте болгъанын а къайдан билесе, биргенге сагъат жокъ, кёк да басылып? – деди Хусей.

– Майна мени сагъатым, – деп, Бийсо, бир уллу ирикни кёргюзтдю.

Хусей жукъ ангыламады.

– Жашым, мен заманны къойну кёзюне къарап билеме, – деди да, Бийсо: «Кютю-кютю» деп, ирикни чакъырды. – Къарачы, ирикни кёз гинжиси къалай гитче болуп турады. Бусагъатда тюшдю. Энди ол, уллая барып, ингирге кёзюн толтуруп къоярыкъды. Туманда, жауунда да башха туююдю. Къойну кёз гинжиси ууахтыгъа кёре тюрленеди. Энди ангыладынгмы?

Туман асыры къалындан, Хусей къайгъырып башлады. Сора:

– Къошха жол къалай табарыкъбыз? – деп сорду.

– Жарсыма, балам. Эркеч бизни ажашдырмаз.

МҮЯУ БЛА МҮЯУКАЙ

Ата киштикни кыызчыгы
Мияукайды,
Ана киштикни жашчыгы уа – Мияу.
Алай Мияукай бир аман жияукайды,
Алай Мияуну билгени да – жияу.

Ариу Мияукай жыйрыкчыкымы киеди,
Чепкен а, кыама да тагып –

Мияучукъ?

Ариу Мияукай бишлакчыкымы
сюеди,
Узун мыйыкылы Мияучугъ' а –
жаучукъ?

Мияу ашыгыш Гагишге тебрегенди,
Жаяу тебрегенди – да жокъду аты.
Ариу Мияукай Кыызгеннге
тебрегенди,
Желде желсирей гыранча кыанаты.

Жигит Мияучукъ Гагишге
тебрегенди
Кёккёз Мияукай ариугъа тюрберге.
Кука Мияукай Кыызгеннге
тебрегенди -
Кёлю жаратса, чыгъарыкыды эрге.

Бир тар жерчикде Мияугъа
тюрбегенди
Ариу Мияукай, амал жокъ ётерге.
– Жол кыой, Кыызгеннге ашыгъама!
– дегенди, –
Жол кыой, ашыгъама санга тюрберге!

– Сенден эсе мен ашыгъама! –
дегенди, –
Мияу да, болалмай эркин теберге. –
Сенден эсе мен ашыгъама! –
дегенди, –
Кыой, тыйма мени кесинге тюрберге.

Бир тар жерчикде бир бирге
тюртюлгенди
Эки киштикчик да – эки жияуукъ.
Жияйдыла, жукъ да эталмайын,
энди,
Ашайдыла энди тузлу биямуку.

Батыу да, чунгур да, кыоюн да
толгъанды,
Жиямукула, кыырыкыданча агъа.
Басхан, кыутуруп, кёпюр кыоймай
алгъанды.
Ой, не этсин, не этсин, не былагъа?!

ТАУЛУЧУКЪМА МЕН

Жай солуу сейирди бек,
Дюн-дуния жашнай.
Юй, черек, көгет терек -
Не зауукъду жай!

Ишхилди, наныкъ, жилек,
Дыгъылен, кушай...
Къош, аппам, къашха тайчыкъ -
Не зауукъду жай!

Булутла къардан да акъ,
Желпекле кибик.
Кюн ариуду, бир чууакъ,
Тауларым - бийик.

Тёбентин къалып туман,
Къуш тенглисинден
Мен къарайма журтума -
Таулучукъма мен!

КЮМЮШ ЖАУУН

Жаз жауун жауду, жауду,
Букъа-башындан ауду.
Ол суучукъну жибитди,
Гылычукъну жибитди.

Сакъ жауун - жазны жыры.
Анакадан жашырын
Чартлап чыккъдым арбазгъа,
Жауун чапхан арбазгъа.

Ары-бери жюрюдюм,
Ой, жибидим, жибидим.

Энди уа, юйге кирип,
Чачымы къурутайым.
Жомакъда жашчыкъ кибик,
Кюмюшчашчыкъ болайым,
Ариу жашчыкъ болайым!

ТЕМИРЧИ МАММА

«Чыкъ, кюнюм, чыкъ» деген повестьден

Темирчи Мамма Хажи-Исмайылны жашыды. Кенгжауурун, узун санлы, кърарыулу адамды. Эл темирчисиди ол. Жиян тутаргъа да устады.

Къыш къыямада, мал аш бошалап, эл къыйырында тишледен эллиле салам ташый эдиле.

Кюнлени биринде саламгъа темирчи Мамманы да элтдиле.

Салам тишлеге жетмей, бир уллу чунгур бар эди. Мурдар болгъан малланы мыллыкларын ары ата эдиле.

Саламгъа баргъанла эшек мыллыкны ашай тургъан бир уллу бёрюню кёрдюле. Кёрдюле да: «Ойбай, къаскъыр!» - деп, чаналарын артха бурдула.

Темирчи Мамма аланы тыяр умут этди. Болмазын кёргенде, жибин, сенегин да алып, чанадан тюшдю. Бёрюню тутаргъады аны умуту.

Темирчи Мамма сенегини тишлерин керип, кенг этди. Сора, акъырын, бёрюню юсюне тебиреди. Ачдан ёле

тургъан бёрю эшек мыллыкны къоюп кетмеди. Бёрюню жалкъасы турду. Кёзлери от жана, хырылдады. Бёрю кесин темирчи Мамманы юсюне атама дегенлей, ол, сенеге бла бёрюню боюнун марап, алгъа секирди. Аны сенеге бузлап тургъан къраргъа мамукъ тешекгеча кирди. Кирди да, бёрюню боюнундан жерге басды.

Темирчи Мамма, бёрюню сыртына минип, къайиш жип бла аны жухун, аякъларын да къаты байлады. Бузлап тургъан кърардан сенегин чыгъарды да, бёрюню сыртына атып, элге тебиреди.

Темирчи Мамма тебентин келген халкъны узакъдан окъуна кёрдю. Аллында келген атасы Хажи-Исмайыл эди.

Ол, жете келгенлей, жашны аркъасына таягъын жетдирип, бир сёз да айтмай, ызына бурулуп кетди.

Экинчи кюн а темирчи Маммагъа колхоздан саугъагъа бир токълу бердиле.

ЁТМЕКНИ БАГЪАСЫ

I

Бармыды ётмекни багъасы?
«Апасымы, – дединг, – апасы?!»
Айтчы бир, ёксюзле анасы,
не эди ётмекни багъасы, –

душман огъу жигит эринги
ахшы умутларын юзгенде?
Журтунга – Беш да Тау Элинге
термиле жашаргъа тюшгенде?

Сау кюнню суу тиймей тилинге,
баланг ач къарангы жатханда?
Бел бауунгу, алтын тюйменги
бир туурам ётмекге сатханда?

Аллахдан болушлукъ тилегинг
себеп болмай, ауруу тапханда?
Адыргы арпангы тирменде,
ууч берип, алай тартханда?

Тангларынг ол къара ботангы
тюрсюнюча мудах атханда?
Кёллерин ала юч да балангы,
отха къуру къазан асханда?..

Бармыды ётмекни багъасы?
Юркюп-юркюп кетдиле
Акъ жалкъалы боранла.
Кишиучукъла этдиле
Къаракъайынла, талла.

Кёзлеринги къаматады
Кёк – чууакъды, бир бийик.
Кюннге тынгылап жатады
Жылынган ташда кийик.

Жаннет чыпчыкъчыкъ жырлайды,
Ишлегенди да уя.
Кёкде булутчукъ отлайды,
Кюнден толуду дуня.

II

Бармыды ётмекни багъасы?
«Апасымы, жангыз апасы?!»
Да бир сорчу чалбаш хоншумдан:
«Неди, – деп, – ётмекни багъасы?»

Аны кёз аллында ётерле
журтуну оюлгъан эллери,
гыржынны шо уппа этерге
окъуна термилген кюнлери.

Эсгерир бирде окъ жыкъгъанын,
эс жыйгъанын душман тузакъда.
Къалауур итлеге бакъгъанын,
жесирле къырыла тургъанда.

Эсгерир, кёз жашын жашыра,
ол кюйсюз ишлерин къанлыны.
О, тили тутулгъан жашчыкъны:
«Гыржын!» – деп къычыргъан
къоллары!

Эсгерир къачханын да бирде,
эсгерир сибирлик болгъанын да.
Биреу ётмек гирях бергенде,
кёлю толуп, жилип къалгъанын да.

Бармыды ётмекни багъасы?

КЕСИНЧЕ ЖАНГЫ АНА ИЗЛЕГЕН ЖУБУРАНЧЫКЪ

Азау талада бир жуляуукъ, бир жагъынлы, бир жараусуз жубуранчыкъ жашагъанды. Аны аты Жубурчукъ эди. Ингирликде жатаргъа унамагъан, эрттенликде къобаргъа унамагъан, жилип башласа, тохтай-тына билмеген бир къылыкъсыз, бир сейирлик эди ол.

Аны эки жырчыгъы болгъанды: Жарыкъ жырчыгъы бла Жагъынлы жырчыгъы.

Жарыкъ жырчыгъы былай эди:

*– Жилек бер, жилек сюеме!
Житча бер, житча сюеме!
Жюзюм бер, жюзюм сюеме!
Жырна бер, жырна сюеме!
Жёрме бер, жёрме сюеме!*

Жагъынлы жырчыгъы уа былай болгъанды:

*– Жилекни жюжек ашады,
Житчаны гутча ашады,
Жюзюмню жюзгюч ашады,
Жырнаны турна ашады,
Жёрмени эрлен ашады!
Жёрмем, жаулу жёрмем,
Жёрмем, даулу жёрмем!*

Бир кюн Жубурчукъ, жагъыны тутуп, кесин жерге-жерге тюйгенди. Анасыны жаны къуруп:

*– Бузма былай кесинги,
Жаным, алтын кесегим,
Не керекди, айт? –
деп, ариу-ариу селешгенди.
Жагъынлы Жубурчукъ' а:*

– Сют баш къошуп айраннга,

Бушто этип бер манга-а-а! – деп жилигъанды, юсюн-башын талагъанды.

Ана Жубуран бушто этип, аны аллына салгъанды: «Аша, аша, балам», – деп, башын сылагъанды. Жагъынлы Жубурчукъ' а буштосун бир жанына тюртгенди, хахайы тюзде журну, тауда жугъутурну юркютгенди.

*– Ой, не болду биягъы,
Къуш балам, кёз чырагъым,
Не керекди, айт!*

дегенди жарлы анасы, – сенден алгъа ёлейим, айт, не керек эсе да!

*– Энди... Энди айрандан
Бер сют башны айыры-ы-ып!*

Ана Жубуран баласына сют баш бушто этип келтиргенди:

– Аша, аша, балачыгъым, алтын къалачыгъым, къаймакъ да берейим, къурмач да къууурайым, жилиама ансы.

– Жюзюм сюеме сора уа, жилимай не этейи-и-им! Бушто уа кесинг аша!

*– Жилиуукъ жилийды,
Жилимукъ жалайды.
Жангыдан жилийды,
Жангыдан жалайды,–*

дегенди Ана Жубуран, жагъынлы Жубурчукъун уялтыргъа кюреше.

– Алаймыса?! Жилиуукъ мамы сора? Кесиме жангы ана табалмазмы сунаса? – деп, жагъынлычыкъ юйден къачып кетгенди.

Жагъынлы Жубурчукъ, бара-бара, Тюлкюнайгъа жолукъгъанды.

– Эй, жол болсун, ашхы улан! – дегенди Тюлкюнай, – къайры ашхы жолгъаса?

– Таныялмай турама, кимсе? Не ариу тонунг барды кесинги да! – деп сейирсингенди Жубурчукъ.

*– Тюлкюме мен, Тюлкюме,
Сары алтын тюлкюме.
Тауукъ этле ашайма,
Зауукъ этип жашайма,–*

деп жырлагъанды хыйлачы Тюлкю,–
сен а кимсе?

– Мен а Жубурчукъма! Кесиме ана
излей айланама.

– Жубуранчыкъса сора, семиз жубу-
ранчыкъ, хи-и-хи, семиз жубуранчыкъ!

– Аллай бир неге къууандынг? –
дегенди жагъынлычыкъ, къоркъаракъ
болуп, –

*Сёзлеринги ушатмайма,
Тишлеринги жаратмайма,
алай нек къууандынг? – дегенди ол
биягъы.*

– Къууанмай а? Бек къууандым.
Сен кесинге ана излей айланаса да?

– Хау, кесиме жангы ана излей...

– Мен а кесиме бала излей жайыл-
гъанма, сюе эсенг, жашым бол да къал.

*Къуу тёшекде жатарса,
Жаугъа, балгъа батарса.*

*Сюйгенинги ашарса,
Зауукъ этип жашарса!*

– Сора сен мени жангы анамса?

– Хау, татлычыгъым, жангы ананг,
жаппа-жангы!

– Алай эсе,– дегенди жагъынлы
Жубурчукъ, кесин эрттен азыкъгъа
жарашдырып,–

*Жилек бер, жилек сюеме!
Житча бер, житча сюеме!
Жюзюм бер, жюзюм сюеме!
Жырна бер, жырна сюеме!
Жёрме бер, жёрме сюеме!*

– Юйге барайыкъ да – жилек да
берейим, житча да берейим, жюзюм
да берейим, биргеме жугъум да жокъ-
ду, кёресе да, жау гулмакчыгъым, эсе
да – жанчыгъым, ханчыгъым.

*– Жилек бер, жилек сюеме дейме да!
Житча бер, житча сюеме дейме да!
Жюзюм бер, жюзюм сюеме дейме да!
Жырна бер, жырна сюеме дейме да!
Жёрме бер, жёрме сюеме дейме*

да-а-а!

Ач болгъанма, ачдан ёлеме!
– деп хахайлагъанды жагъынлы
Жубурчукъ, кёзлерин къаты къы-
сып, тишчиклерин къыжылдатып.

Тюлкюнайны ахы къуругъанды,
ашап къояды деп, мардасыз къоркъ-
гъанды.

– Бусагъат, балачыгъым, бусагъат,
бир кесекчик тёз. – Тюлкюнай, артха ту-
ракълай кетип, алай къачханды, алай
да – аягъы басханны кёзю кёрмей,
алайдан думп болуп къалгъанды.

Жагъынлы Жубурчукъ, жаяу жол-
чукъну кетип бара, Бёрю-Бекге жолукъ-
гъанды.

– Эй, жол болсун, ашхы улан!
Къайры ашхы жолгъа бараса, былай
ашыгъып? – дегенди Бёрю-Бек, татлы
къабынчыкъгъа къууанып.

– Таныялмай турама, кимсе? Не за-
лим боюнунг барды кесинги да! – деп
сейирсингенди жагъынлычыкъ.

*– Кёзтоймаз бёрюме мен,
Жанкъоймаз бёрюме мен!
Тауда, тюзде чабама,
Жетгеними къабама! –*

деп хырылдагъанды Бёрю-Бек. – Сен
а кимчиксе?

– Мен а Жубурчукъма, жубуран-
чыкъ! Кесиме ана излей айланама.

– Жубуранчыкъса сора, семиз жубу-
ранчыкъ, хи-хи-хи, семиз жубуранчыкъ.

– Аллай бир неге къууандынг? – де-
генди жагъынлычыкъ, къоркъаракъ да
болуп.–

*Сёзлеринги ушатмайма,
Тишлеринги жаратмайма,*
алай нек къууандынг? – дегенди ол би-
ягъы.

– Къууанмай а? Бек къууандым. Сен
кесинге ана излей айланаса да?

– Хау, кесиме жангы ана из-
лей айланама.

– Мен а кесиме бала излей
жайылгъанма, сую эсенг, жашым бол
да къал.

*Къуу тёшекде жатарса,
Жаугъа, балгъа батарса.
Сюйгенинги ашарса,
Зауукъ этип жашарса.*

– Сора сен мени жангы анамса?

– Хау, балачыгъым, жангы анангма.

– Алай эсе,– дегенди жагъынлы Жу-
бурчукъ, кесин тюш азыкъгъа жараш-
дырып,–

*Жилек бер, жилек сюеме!
Житча бер, житча сюеме!
Жюзюм бер, жюзюм сюеме!
Жырна бер, жырна сюеме!
Жёрме бер, жёрме сюеме!*

– Юйге барайыкъ да, жилек да бе-
рейим, житча да берейим, жюзюм да
берейим, биргеме жугъум да жокъду,
кёресе да, татлы къабынчыкъ, эсе да
– татлычыгъым.

*– Жилек бер, жилек сюеме дейме да!
Житча бер, житча сюеме дейме да!
Жюзюм бер, жюзюм сюеме дейме да!
Жырна бер, жырна сюеме дейме да!
Жёрме бер, жёрме сюеме дейме
да-а-а!*

Ач болгъанма, ачдан ёлеме! – деп
хахайлагъанды жагъынлычыкъ, кёзле-
рин къаты къысып, тишчиклерин къы-
жылдатып.

Бёрю-Бек, жубуранчыкъ аны ашап
къояды деп, мардасыз къоркъгъанды.

– Бусагъат, татлычыгъым, бусагъат,
бир кесекчик тёз! – Бёрю-Бек, артха ту-
ракълай кетип, алай къачханды, алай
да – аягъы басханны кёзю кермей,

алайдан думп болуп кьалгъанды.

Жагъынлы Жубурчукъ, жол ташха чёгюп, жилия тургъанлай, юсюне баймагъаякъ Аюк чыкъгъанды.

– Нек жилияса? Ким тийгенди жанынга? – деп соргъанды ол.

– Суююпдамы жилияса, ананг юйден кыстаса, Тюлкюнай алдаса, Бёрю-Бек алдаса-а-а...

– Ананг а юйден нек кыстагъанды? – деп жарсыгъанды Аюк.

– Ке-ке-кесим къачып кетгенме-е-е...

– Анасындан къачхан бала боламыды да?

*– Жилек бер дегенме да,
Житча бер дегенме да,
Жюзюм бер дегенме да,
Жырна бер дегенме да,
Жёрме бер дегенме да,
и-хи-хи, анам а бушто бергенди,
Жилек сюеме мен а,
Житча сюеме мен а,
Жюзюм сюеме мен а,
Жырна сюеме ме-ен а,
Жёрме сюеме-е-е мен а-а-а...*

– Тын, таным, тын, жилияма, – дегенди Аюк, – жилек да табылыр, наныкъ да табылыр, жилияма.

– Кесинге жаш этип алсанг а мени, – деп сагъайгъанды жагъынлычыкъ. –

*Къуу тёшекде жатар эдим,
Жаугъа, балгъа батар эдим,
Сюйгеними ашар эдим,
Зауукъ этип жашар эдим!*

– Жагъын этме да, кел, таным, юйюнге элтейим, ананг тынгысыз болур.

– Кесинге жаш эт мени, ач болгъанма, ачдан ёлеме, кесинге жаш эт! – деп тохтады жагъынлы Жубурчукъ. Сора, биягъы кёзлерин къаты кыысып, тиш-

чиклерин кыыжылдата, хахай этгенди.

– Тын бусагъатдан, жагъынлы жаныуар! – деп ачыуланнганды Аюк, – къарачы сен мынга, бу адеп-кыылыкъ билмеген халсызгъа! Элтип, Мамугъа берирме да, кюнюнюгю кёргозтюр!

Жубурчукъ Маму не болгъанын билмесе да, атына кёре, ол бек огъурсуз жаныуар болургъа керек эди да, къоркъуп, аямай къачханды.

Жагъынлы Жубурчукъ къачып бара, Баймагъаякъ Аюк ызындан:

– Жагъынынгы жолда къоя бар! – деп кюлгенди. Жагъынлычыкъ, чапханын бузмай, къачып, юйлерине киргенди. Кирсе, анасы:

– Балачыгъым, алтын бюртюкчюпом, къушму алды сени, тюлкю азыгъымы болдунг деп, жилия тура эдим.

– Ана, аначыгъым, мен былайдама! Мени къуш да алмагъанды, тюлкю да ашамагъанды, – деп, жагъынлычыкъ анасын къаты къучакълагъанды. – Энди мен юйден къачарыкъ туююлме, башха ана да излерик туююлме, жилияма, аначыгъым.

– Жагъынлы жашчыгъым, жагъынлы жанчыгъым, – деп эркелетгенди Ана жубуран баласын.

– Жагъынымы жолда къоюп келеме, бюгюнден башлап, мен жараулу, жарашулу Жубурчукъма, – деп, былай жырлагъанды:

*Жагъынымы жолда къойдум,
Ор-р-райда, ор-р-райда!
Жолда къойдум жагъынымы,
Ор-р-райда, ор-р-райда!
Аны жолда тюлкю тапсын,
Ор-р-райда, ор-р-райда!
Бёрю тапсын аны жолда,
Ор-р-райда, ор-р-райда!*

Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей

«НЮР» («Свет»)
№ 4-2019 г.

Выходит
с января 1982 года
На балкарском языке

Учредитель:
Государственное
казённое учреждение
Кабардино-Балкарской
Республики «КБР-Медиа»

И.о. главного редактора
А. А. САБАНЧЕВА

Редколлегия:
Л. АХАЕВА
А. БЕГШЕВ
М. БЕШПАЕВ
Т. БИТТИРОВА
Ж. ГУЗЕЕВ
А. МИШАЕВА
М. ОЛЬМЕЗОВ

Оформление
И. АККИЗОВОЙ

Компьютерный набор и вёрстка
А. МИЗНЕВОЙ

Журнал зарегистрирован
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по
Кабардино-Балкарской Республике
Per. ПИ № ТУ07-00124
от 11.01.2018 г.

Сдано в набор 07.03.2019
Подписано в печать 05.04.2019 г.
Выход в свет 29.04.2019 г.
Формат 60x90 1/8
Бумага мелованная
Гарнитура литературная
Уч.-изд. л. 2,7
Тираж 1540 экз.
Заказ № 264
Индекс 73908

Стоимость одного номера
по подписке через ФГУП
«Почта Россия» – 14,63 руб.;
за 6 месяцев – 87,78 руб.
Адрес редакции: 360017,
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
Тел.: 42-37-27; 42-14-19.
aripa.sabanchieva@mail.ru

Адрес издателя: 360017
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
ГКУ «КБР-Медиа».
Дом печати.

Отпечатано в типографии
ООО «Тетраграф»
360000, КБР, г. Нальчик,
пр. Ленина, 33

Отпечатано в полном соответствии
с качеством предоставленного
электронного оригинал-макета.

Мурадинни туудукъчугъу
Ёлмезланы Малика